

Kurzusleírás (tematika)

Kurzus címe: Kritikai elméletek 2.				
Kurzus oktató(k) neve és elérhetősége: Dr. Patakfalvi-Czirják Ágnes, patakfalvi-czirjak.agnes@gtk.bme.hu				
Kód: M-DE-401	Kapcsolódó tanterv (szak/szint): DEMA	A tantárgy helye a tantervben (szemeszter): 1-4	Kredit: 5	Tanóraszám: 36 Egyéni hallgatói munkaóra: 114
Kapcsolt kódok: M-SZ-301-ELM- 242502-02, M-SZ-E- 301-ELM-242502- 04; B-DK-501, B-DK- 502, B-DK-601	Típus: szeminárium/előadás	Szab.vál-ként felvehető-e? igen	Szab.vál. esetén sajátos előfeltételek: A kurzus MA tervező szakosok és a és DKBA 3. évfolyam számára is nyitott	
A kurzus kapcsolatai (előfeltételek, párhuzamosságok):				
A kurzus célja és alapelvei: A kurzus célja, hogy a kritikai elméletek bevezetése után a hallgatók elmélyedjenek a posztkolonializmus témájában. A félév során globális jelenségeket vizsgálunk a kelet- és közép-európaiság perspektívájából, összekapcsolva a történeti meghatározottságokat, gazdasági és politikai függőségeket a rájuk adott kulturális és társadalmi válaszokkal. A tantárgy felépítésében fontos szempont az interdiszciplinaritás. A saját tágabb régióink történetéből, konstrukciós folyamataiból kiindulva, a térség reprezentációit elemezve jutunk el a félév során oda, hogy kortárs problémákat tágabb társadalmi és kulturális kontextusban legyünk képesek elemezni.				
Tanulási eredmények (fejlesztendő szakmai és általános kompetenciák): Tudás: a kritikai kultúrákutatók vonatkozó fogalmainak, irányzatainak és a hozzá kapcsolódó módszereinek az ismerete Képesség: elemzés, kritikai attitűd, a prezentista gondolkodás meghaladása Attitűd: szakmai alapokon nyugvó kritikai attitűd Autonómia és felelősségvállalás: független és kritikai vélemény megfogalmazásának képessége, erre épülő szakmai vélemény megfogalmazása				
A kurzus keretében feldolgozandó témakörök, témák:				

1. Bemutakozás és bevezetés a posztkolonializmus társadalomtudományi irányzataiba

fogalmak, irányzatok, módszerek és (kritikai) elméleti keretek

Történeti alapok

2. Posztkolonializmus: birodalom, gyarmat, nemzet

„győzedelmi földrajzok” (Michael J. Sapiro), függőségi viszonyok globálisan és lokálisan (Larry Wolff)

Kötelező olvasmány:

Michael J. SAPIRO, Győzedelmi földrajzok. Replika, 2006, 56-57.

3. Kelet-Közép-Európa mint történeti és konceptuális tér

„overlapping histories” (Trencsényi Balázs et al., F. Benjamin Schenk)

Kötelező olvasmány:

Frithjof Benjamin, SCHENK, Eastern Europe, D.,Mishkova-B., Trencsényi, European Regions and Boundaries. Beghahn, New York-Oxford, 2023, 188-209.

4. Globális identitáspolitikák, lokális problémák

kortárs identitáspolitikák és politikai osztályképződés (Rogers Brubaker, Csigó Péter)

Kötelező olvasmány:

CSIGÓ Péter, Politikai osztályképződés és népszerű kultúra, Barna E.-Patakfalvi-Czirják Á., Populáris kultúra és politika. Typotex, Budapest, 2024. 31-55.

Kulturális és társadalmi reprezentáció

5. Kelet-Európa helye

a kelet/nyugat lejtő

Kötelező olvasmány:

<https://ujegyenloseg.hu/kelet-vagy-nyugat-es-egyeb-hamis-dilemmak-kozott-kelet-europaban/>

Ajánlott irodalom:

Attila MELEGH: *On the East/West Slope: Globalization, Nationalism, Racism and Discourses on Eastern Europe*. Budapest–New York: [CEU Press](#), 2006.

6. Kelet-, Közép, a keserédes mulató

Szomorú vasárnap és „zsidniland”

Kötelező olvasmány:

PATAKFALVI-CZIRJÁK Ágnes, “Gloomy Sunday:” The Hungarian “Suicide Hymn” between the Myths and Interpretations, Barna, E.-Tófalvy, T., Made in Hungary, Routledge, New York-London, 2017.

GANTNER B. Eszter – KOVÁCS Mátyás, Zsidniland. A zsidó kulturális tér KözépEurópa városaiban. Egy új értelmezési lehetőség. Anthropolis, Budapest, 2006/1.

7. Kelet-Európa színe

„piszkosfehér”, rasszizmus, eurocentrizmus és a kritikai elméletek

Kötelező olvasmány:

<https://ujgyenloseg.hu/kapitalizmus-rasszizmus-es-a-kozep-europai-illiberalizmus/>

Ajánlott irodalom:

BÖRÖCZ József, "Eurowhite" Conceit, "Dirty White" Ressentment: "Race" in Europe. *Sociological Forum*, 2021, 36 (4): 1116–1134.

KALMAR, Ivan: *White But Not Quite: Central Europe's Illiberal Revolt*. Bristol: Policy Press, 2022.

Nosztalgia

8. Osztalgia és a piac

Panelki, Plattenbau, Panelház, Blocuri (kelet-európaiság és az osztalgia kreatív termékei)

9. Osztalgia és tapasztalat

megtanulni a kelet-európaiságot: szabadtéri játékok

10. Osztalgia és a megmentésre váró emlékezet

csóró, de szexi

<https://merce.hu/2018/07/22/csoro-de-szexi-keletiblokk-fetis-a-popkulturaban/>

Ajánlott irodalom:

Maria TODOROVA, Zsuzsa GILLE, *Post-Communist Nostalgia*, Berghahn, 2010, főleg Szemere Anna tanulmánya

Az öngyarmatosítás

11. Az öngyarmatosítás kortárs narratívái

az öngyarmatosítás hétköznapi technikái

Kötelező olvasmány:

Alexandar KIOSSEV, Jegyzetek az öngyarmatosító kultúrákról, *A Szem*, 2017. január:

<http://aszem.info/2017/01/alexander-kiossev-jegyzetek-az-ongyarmatosito-kulturakrol1/>

12. Otthonosság és ontológiai bizonytalanság

összefoglaló

Tanulásszervezés/folyamatszervezés sajátosságai:

egyetemi előadás és szemináriumi forma, a félév során egy-két meghívott előadóval.

A hallgatók tennivalói, feladatai:

a kötelező szakirodalom feldolgozása, aktív részvétel, esetenként csoportos feladatokban való részvétel

A tanulás környezete:

tanterem, szükség esetén szabadtér

Értékelés:

A szakirodalom rendszeres feldolgozása, aktív jelenlét és félév végi zh.

Az órák látogatása kötelező, a tvsz-nek megfelelő hiányzásokkal.

Teljesítendő követelmények:

Aktív jelenlét 20%

ZH 80%

Értékelés módja:

A zh pár kérdésből és rövidebb kitöltős részekből álló teszt lesz. Ez adja majd a végső érdemjegy 80%-át.

Az értékelés szempontjai:

órai készülés, a szakirodalom rendszeres feldolgozása, aktív jelenlét, illetve a zh kérdéseinek pontos, szakszerű megválaszolása

Kötelező irodalom:**Ajánlott irodalom:****Egyéb információk:****Máshol/korábban szerzett tudás elismerése/ validációs elv:**

- Nem adható felmentés a kurzuson való részvétel és teljesítés alól,
- Felmentés adható egyes kompetenciák megszerzése, feladatok teljesítése alól,
- Más, tevékenységgel egyes feladatok kiválhatók,
- Teljes felmentés adható.

Tanórán kívüli konzultációs időpontok és helyszín:

előzetes egyeztetés alapján, illetve emailben